

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Аспірантура та ад'юнктура

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

обов'язкових компонент освітньо-наукової
програми третього рівня вищої освіти
(підготовки доктора філософії)

спеціальності 053 Психологія (юридична психологія)

м. Харків
2023 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. №7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол від 15.08.2023 № 8)

Розробник:

Завідувачка кафедри психології та соціології ХНУВС, доктор психологічних наук, професор Євдокімова О.О.

Рецензенти:

1. Начальник кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, доцент Станіслав Ларіонов
2. Професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор психологічних наук, професор Наталія Мілорадова.

1 Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни					Вид контролю	
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття		Самостійна робота
Семестр № 3							
Тема № 1: Теоретико-методологічна парадигма юридичної психології		4	4			16	іспит
Тема № 2: Виникнення та розвиток юридичної психології як галузі знань		4	4			16	
Тема № 3: Юридична психологія ХХ століття		4	4			16	
Тема № 4: Наукові школи вітчизняної юридичної психології.		4	4			16	
Тема № 5: Методологічні засади юридичної психології.		4	4			16	
Всього за семестр № : 120	120	20	20			80	

2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни					Вид контролю
	Всього	з них:				
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	
Семестр № 3						
Тема № 1: Теоретико-методологічна парадигма юридичної психології		2	2			19

Тема № 2: Виникнення та розвиток юридичної психології як галузі знань		2	2			20	іспит
Тема № 3: Юридична психологія ХХ століття		4	2			19	
Тема № 4: Наукові школи вітчизняної юридичної психології.		2	4			19	
Тема № 5: Методологічні засади юридичної психології.		2	2			19	
Всього за семестр № : 120	120	12	12			96	

3. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1: Теоретико-методологічна парадигма юридичної психології.

Семінарське заняття: Теоретико-методологічні засади юридичної психології.

Кількість годин - 4 год. (денна форма навчання), 2 год. (заочна форма навчання)

Навчальна мета заняття: формування концептуальних методологічних знань в галузі юридичної психології.

Навчальні питання:

1. Специфіка предмета юридичної психології.
2. Еволюція концептуальних основ і принципів пізнання в юридичній психології.
3. Зв'язок юридичної психології з природничими концепціями пізнання.
4. Соціокультурні та гуманітарні джерела пізнання в юридичній психології.
5. Тематична інтеграція міждисциплінарних зв'язків юридичної психології.

Методи: дискусія, реферати, есе; презентації

Література

Базова

1. Юридична психологія: підручник /за заг. редакцією О.М. Бандурки; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Майдан, 2018. 684 с.
2. Юридична психологія : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 288 с
3. Методичні рекомендації з курсу «Юридична психологія» / Л. П. Журавльова, Т. Ю. Кулаковський, О. Г. Кулаковська, О. Г. Шмиглюк Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 57 с.

Допоміжна

1. Костицький М. В. Про об'єкт і предмет юридичної психології / М. В. Костицький // Юридична психологія та педагогіка. – 2008. – № 2 (4). – С. 3–19.
2. Костицький М. В. Завдання юридичної психології / М. В. Костицький // Юридична психологія та педагогіка. – 2008. – № 1 (3). – С. 3–21.
3. Костицький М. В. Філософські та наукознавчі проблеми юриспруденції (як науково-практичного комплексу) та окремих галузей юридичної науки / М. В. Костицький // Філософські та методологічні проблеми права. – 2013. – № 1–2 (5–6). – С. 3–10
4. Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*, № 1, 2013. С. 3-11
5. Bartol C. R., Bartol A. M. *Introduction to forensic psychology: Research and application* (5th ed.). Sage Publications, Inc., 2018. 688p.
6. Davies G., Lloyd-Bostock S., McMurrin M., Wilson, C. *Psychology, law, and criminal justice: International developments in research and practice*. Walter De Gruyter, 1995. 604p.
7. DeLisi M., Conis P. *Violent Offenders: Theory, Research, Policy, and Practice*. Jones & Bartlett Publishers, 2011. 374p.
8. DeLisi, M. *Career Criminals in Society*. SAGE Publications, 2015. 208p.
9. Foley L. A. *A psychological view of the legal system*. Dubuque, IA: William C. Brown, 1993. 384p.

Тема № 2: Виникнення та розвиток юридичної психології як галузі знань

Семінарське заняття: Становлення юридичної психології як галузі знань

Кількість годин - 4 год. (денна форма навчання), 2 год. (заочна форма навчання)

навчальна мета заняття: формування розуміння етапів та логіки становлення юридичної психології як науки, вміння аналізувати її теоретичні і методологічні засади, а також формування розуміння місця психолога в правовій царині.

Навчальні питання:

1. Етапи розвитку юридичної психології.
2. Провідні теорії та концепції зарубіжної юридичної психології..
3. Природа злочинної поведінки у роботах Г.Тарда
4. Жіноча злочинність у роботах Чезаре Ломброзо.
5. Класифікація злочинців за психологічними ознаками В.М. Бехтерева.
5. Судова психологія.
6. Психологічні аспекти показань свідків.
7. Методи психологічної діагностики у зарубіжній психології.

Методи дискусія, реферати, есе; презентації

Література

Базова

- 1 Бедь В.В. Юридична психологія. Навч. посіб. 2-ге вид., доп. і переробл. К.: МАУП, 2004. 436 с.
2. Юридична психологія: підручник /за заг. редакцією О.М. Бандурки; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Майдан, 2018. 684 с.
3. Юридична психологія : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 288 с
4. Методичні рекомендації з курсу «Юридична психологія» / Л. П. Журавльова, Т. Ю. Кулаковський, О. Г. Кулаковська, О. Г. Шмиглюк Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 57 с.

Допоміжна

1. В. Ю. Шепітько . Кримінальна психологія // Енциклопедія Сучасної України: гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=1044
2. Г.Тард. Законы подражания (Les lois de l'imitation): Пер. с фр. / Ж. Тарда.СПб.: Ф. Павленков, 1892. 370 с.
3. Ч. Ломброзо Женщина преступница и проститутка / С. Lombroso & G. Ferrero; Пер. д-ра Г. И. Гордона. Киев ; Харьков: Ф. А. Иогансон, 1897 (Киев). 478 с.
4. Сикорский И. А. Системы нравственного исправления и наказаний. Исправление. Вопросы нервно-психической медицины. 1897. Т. 2. С. 228–229.
5. Сикорский И. А. Th. Ribot. Болезненные и ненормальные характеры. (Les caracteres anormaux et morbides). (2-me annee psychologique, publiee p. Beaunis et. A. Binet). Вопросы нервно-психической медицины. 1897. Т. 2. С. 124.
6. Сикорский И. А. V. Egger. Психическое состояние умирающего (Le moi des mourants). (Revue philosophique, 1896, tome 41, pag. 26– 38). Вопросы нервно-психической медицины. 1897. Т. 2. С. 121–122.
7. Сикорский И. А. Болезненно-недоразвитые характеры. Вопросы нервно-психической медицины. 1901. Т. 6. С. 470–474
8. Сикорский И. А. Защита оскорблённой чести и незаконная психиатрическая экспертиза на суде. Вопросы нервно-психической медицины. 1899. Т. 4. С. 113–128.
9. Сикорский И. А. Изображение душевнобольных в творчестве Гоголя : чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. Кн. 16. Вып. 1–3. Киев : Тип. Р. К. Лубковського, 1902. С. 425–430.
10. Сикорский И. А. Об изменении характера и мимики при слабоумии алкогольного происхождения. Киев : Лито-типография Тов. И. Н. Кушнерёв и К, 1902. 18 с.
11. Сикорский И. А. Психологическая и психиатрическая экспертиза краткая заметка. Вопросы нервно-психической медицины. 1901. Т. 6. С. 101–103

12. Сикорский И. А. Смертная казнь. Вопросы нервно-психической медицины. 1898. Т. 4. С. 423. 189. Сикорский И. А. Смертная казнь. Вопросы нервно-психической медицины. 1897. Т. 2. С. 234–238. 190. Сикорский И. А. Смертная казнь Каррады (Arch. de l'anthropol. criminal. Tome XIII. pag. 592–597). Вопросы нервно-психической медицины. 1898. Т. 4. С. 423–427

13. Kitaeff J. *History of police psychology. Series in applied psychology. Handbook of police psychology / J. Kitaeff (Ed.).* Routledge/Taylor & Francis Group, 2011. P. 1 – 59.

14. Klein D. E., Mitchell G. *The psychology of judicial decision making. American Psychology-Law Society series.* Oxford University Press, 2010. 336p.

15. Levett L. M., Daniels E. M., Kovera M. B., Cutler B. L. *The Psychology of Jury and Juror Decision Making. Psychology and law: An empirical perspective / N. Brewer & K. D. Williams (Eds.).* The Guilford Press, 2005. P.365 – 406.

Тема: № 3. Юридична психологія XX століття.

Семінарське заняття: Теоретичні та методологічні основи юридичної психології XX ст.

Кількість годин - 4 год. (денна форма навчання), 2 год. (заочна форма навчання)

Навчальна мета заняття:

1. Навчити здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел на основі сучасних методологій наукової діяльності.

2. Формування вмінь розуміти та аналізувати фактори, пов'язані з формуванням злочинних мотивів та настановлень особистості, а також чинники утворення злочинного стереотипу поведінки.

Навчальні питання:

1. Головні положення роботи М. Липпмана «Основи психології для юристів»;

2. Кримінальна психологія ХХ ст..
3. Психологія покарання і виправлення у ХХ ст.
4. Стенфордський тюремний експеримент Філіпа Зімбардо.
5. Теорія соціального навчіння А. Бандури.
6. Техніки викриття обману у роботі Пола Екмана

Методи: робота пошукового характеру, участь у вирішенні ситуативних завдань та дискусіях, реферати, есе; презентації наукових розвідок, дискусія.

Література

Базова

- 1 Юридична психологія: підручник /за заг. редакцією О.М. Бандурки; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Майдан, 2018. 684 с.
2. Юридична психологія : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 288 с
3. Методичні рекомендації з курсу «Юридична психологія» / Л. П. Журавльова, Т. Ю. Кулаковський, О. Г. Кулаковська, О. Г. Шмиглюк Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 57 с.

Допоміжна

1. Костицький М. В. Про об'єкт і предмет юридичної психології / М. В. Костицький // Юридична психологія та педагогіка. – 2008. – № 2 (4). – С. 3–19.
2. Костицький М. В. Завдання юридичної психології / М. В. Костицький // Юридична психологія та педагогіка. – 2008. – № 1 (3). – С. 3–21.
3. Костицький М. В. Філософські та наукознавчі проблеми юриспруденції (як науково-практичного комплексу) та окремих галузей юридичної науки / М. В. Костицький // Філософські та методологічні проблеми права. – 2013. – № 1–2 (5–6). – С. 3–10
4. DeLisi, M. Career Criminals in Society. SAGE Publications, 2015. 208p.
5. Foley L. A. A psychological view of the legal system. Dubuque, IA: William C. Brown, 1993. 384p.
6. Gavin H. Criminological and forensic psychology. London: SAGE, 2014.

496р.

7. Сотони К. Очерки криминальной психологии. Казань, 1925;
8. Познышев С.В. Криминальная психология. Преступные типы. М., 1925;
9. Лурия А.Р. Экспериментальная психология в судебно-следственном деле /*Советское право*. 1928. №2;
10. Брусиловский А.Е. Судебно-психологическая экспертиза. Харьков, 1929.
11. Гернет М.Н. В тюрьме. Очерки тюремной психологии

Тема № 4. Наукові школи вітчизняної юридичної психології.

Семінарське заняття: Сучасна українська юридична психологія:

проблематика досліджень, специфіка категоріального ладу.

Кількість годин - 4 год. (денна форма навчання), 4 год. (заочна форма навчання)

Навчальна мета заняття: формування розуміння етапів та логіки становлення вітчизняної юридичної психології як науки, вміння аналізувати її теоретичну і методологічну специфіку.

Навчальні питання:

1. Концепція взаємодії об'єкта та суб'єкта пенітенціарного процесу
В. Синьова.

2. Наукові розвідки київської наукової школи юридичної психології (Костицький М.В., Максименко С.Д., Медведєв В.С., Синьов В.М. та ін.):

3. Західноукраїнське наукове об'єднання фахівців з юридичної психології – розробка питань судової психології.

4. Харківська наукова школа (О.М. Бандурка, О.В. Землянська та ін..)

Методи участь у вирішенні ситуативних завдань та дискусіях, реферати, есе; презентації наукових розвідок, дискусія.

Література

Базова

1.Юридична психологія: підручник /за заг. редакцією О.М. Бандурки; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Майдан, 2018. 684 с.

2. Юридична психологія : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 288 с

3. Методичні рекомендації з курсу «Юридична психологія» / Л. П. Журавльова, Т. Ю. Кулаковський, О. Г. Кулаковська, О. Г. Шмиглюк Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 57 с.

Допоміжна

1. Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*, № 1, 2013. С. 3-11

2. Лук'янчиков Б.Є. Лук'янчиков Є.Д. Законодавче регулювання ідентифікації об'єктів за слідами пам'яті. // Вісник кримінального судочинства. 2016. №1. С. 88-93.

3. Синьов В.М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії: вибрані наукові праці Київ: МП “Леся”, 2010. 779 с.

4. Чаплинська Ю.А. Слідчий експеримент (організаційний аспект). *Криміналістичний вісник*. 2013. №1 (19). С. 43-48.

Тема № 5. Методологічні засади юридичної психології.

Семінарське заняття: Специфіка методів наукового дослідження в юридичній психології

Кількість годин - 4 год. (денна форма навчання), 2 год. (заочна форма навчання)

Навчальна мета заняття: формування вмінь практичного використання методів та методик дослідження в юридичній психології

Навчальні питання:

1. Специфіка застосування в юридичній психології загальнонаукових методів. 2. Методи психологічного дослідження: Метод спостереження. Метод бесіди Анкетний метод. Біографічний метод. Експериментальний метод.

Законодавчий експеримент. Формуючий експеримент. Асоціативний експеримент. Метод тестів.

3. Метод аналізу продуктів діяльності в юридичній психології. Метод психологічного аналізу документів. Метод контент-аналізу.

4. Методи наукового дослідження.

5. Методи психологічного впливу на особистість. 6. Методи судово-психологічної експертизи. 7. Проблеми розробки та впровадження спеціальних методик для вивчення юридично значущих психологічних явищ

Методи: участь у вирішенні ситуативних завдань та дискусіях, реферати, есе; презентації наукових розвідок, дискусія.

Базова

Юридична психологія: підручник /за заг. редакцією О.М. Бандурки; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Майдан, 2018. 684 с.

2. Юридична психологія : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 288 с

3. Методичні рекомендації з курсу «Юридична психологія» / Л. П. Журавльова, Т. Ю. Кулаковський, О. Г. Кулаковська, О. Г. Шмиглюк Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 57 с.

Допоміжна

1. Bartol C. R., Bartol A. M. *Introduction to forensic psychology: Research and application* (5th ed.). Sage Publications, Inc., 2018. 688p.

2. Bartol C. R., Bartol A. M. *Criminal and behavioral profiling*. Sage Publications, Inc., 2013. 368p.

3. Brewer N., Wells G. L. Eyewitness identification. *Current Directions in Psychological Science*. 2011. Vol.20. P. 24–27.

4. Davies G., Lloyd-Bostock S., McMurrin M., Wilson, C. *Psychology, law, and criminal justice: International developments in research and practice*. Walter De Gruyter, 1995. 604p.

5. DeLisi M., Conis P. Violent Offenders: Theory, Research, Policy, and Practice. Jones & Bartlett Publishers, 2011. 374p.

4. Інформаційне та методичне забезпечення

4.1. Рекомендована література

Основна література

1. Юридична психологія: підручник /за заг. редакцією О.М. Бандурки; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Майдан, 2018. 684 с.
2. Юридична психологія : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 288 с
3. Юридична психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 432 с.
4. Методичні рекомендації з курсу «Юридична психологія» / Л. П. Журавльова, Т. Ю. Кулаковський, О. Г. Кулаковська, О. Г. Шмиглюк Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 57 с.

Додаткова література

1. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. 432 с.
2. Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*, № 1, 2013. С. 3-11
3. Лук'янчиков Б.Є. Лук'янчиков Є.Д. Законодавче регулювання ідентифікації об'єктів за слідами пам'яті. // Вісник кримінального судочинства. 2016. №1. С. 88-93.
4. Чаплинська Ю.А. Слідчий експеримент (організаційний аспект). / Криміналістичний вісник. 2013. №1 (19). С. 43-48.
5. Andrews D. A., Bonta J. The psychology of criminal conduct. Cincinnati, OH: Anderson, 1994. 470p.

6. Bandura A. *Aggression: A social learning analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1973. 390p.
7. Bartol C. R., Bartol A. M. *Introduction to forensic psychology: Research and application* (5th ed.). Sage Publications, Inc., 2018. 688p.
8. Bartol C. R., Bartol A. M. *Criminal and behavioral profiling*. Sage Publications, Inc., 2013. 368p.
9. Brewer N., Wells G. L. Eyewitness identification. *Current Directions in Psychological Science*. 2011. Vol.20. P. 24–27.
10. Davies G., Lloyd-Bostock S., McMurran M., Wilson, C. *Psychology, law, and criminal justice: International developments in research and practice*. Walter De Gruyter, 1995. 604p.
11. DeLisi M., Conis P. *Violent Offenders: Theory, Research, Policy, and Practice*. Jones & Bartlett Publishers, 2011. 374p.
12. DeLisi, M. *Career Criminals in Society*. SAGE Publications, 2015. 208p.
13. Foley L. A. *A psychological view of the legal system*. Dubuque, IA: William C. Brown, 1993. 384p.
14. Gavin H. *Criminological and forensic psychology*. London: SAGE, 2014. 496p.
15. Hewitt J. D., DeLisi M. *Delinquency in Society*. Jones & Bartlett Publishers, 2016. 618p.
16. Hoge S. K., Bonnie R. J., Poythress N., Monahan J. Attorney–client decision-making in criminal cases: Client competence and participation as perceived by their attorneys. *Behavioral Sciences and the Law*. 1992. Vol.10. P. 385–394.
17. Kassin S. M. False confessions: How can psychology so basic be so counterintuitive? *American Psychologist*. 2017. Vol. 72(9). P. 951–964.
18. Kitaeff J. *History of police psychology. Series in applied psychology. Handbook of police psychology / J. Kitaeff (Ed.)*. Routledge/Taylor & Francis Group, 2011. P. 1 – 59.
19. Klein D. E., Mitchell G. *The psychology of judicial decision making*.

American Psychology-Law Society series. Oxford University Press, 2010. 336p.

20. Levett L. M., Danielsen E. M., Kovera M. B., Cutler B. L. *The Psychology of Jury and Juror Decision Making. Psychology and law: An empirical perspective* / N. Brewer & K. D. Williams (Eds.). The Guilford Press, 2005. P.365 – 406.

21. Lyon D. R., Welsh A. *The psychology of criminal and violent behaviour*. Oxford University Press, 2017. 416p.

22. Mitchell C. L., Dorian E. H. *Police psychology and its growing impact on modern law enforcement*. IGI Global, 2016. 345p.

23. Redlich A. D., Bibas S., Edkins V. A., Madon S. The psychology of defendant plea decision making. *American Psychologist*. 2017. Vol.72(4). P.339–352.

24. Teichman D., Zamir E. *Judicial decision-making: A behavioral perspective. Oxford handbooks. The Oxford handbook of behavioral economics and the law* / E. Zamir & D. Teichman (Eds.). Oxford University Press, 2014. P.664 – 702.

25. Thomas D. J. *Police psychology: a new specialty and new challenges for men and women in blue*: Praeger Pub Text, 2011. 171p.

26. Wrightsman L. S. *The psychology of the Supreme Court. American Psychology-Law Society Series*. Oxford University Press, 2006. 300p.

Інтернет ресурси

1. Joanna R. Adler and Jacqueline M. Gray. **Forensic Psychology. Concepts, debates and practice**. 2010. 609 p.
<http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/44703/1/212.pdf>

2. Чаплинський К.О. Підготовка до очної ставки як необхідна умова якісного проведення слідчої дії / *Форум права*. 2011. № 2. С. 947–952.:

<http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11ckopcd.p df>